

מיומנויות חיוניות להצלחה בלמידה מרחוק בקרב תלמידים עם אתגרי למידה, קשב וריכוז

ד"ר עדיית מני איקון | צילום: ארנון איקון

ד"ר טל בר-גל | צילום: רז טיקוצ'ינסקי

ד"ר רחל זורמן | צילום: אילן זורמן

למידה מרחוק, שהפכה לצורך השעה, מחייבת פיתוח מיומנויות לכלל התלמידים, אך מתחדדת כשמדובר בתלמידים עם אתגרי למידה. לימודים בשגרה ובחירום כשהרחוק הוא הקרוב החדש

ד"ר רחל זורמן, ד"ר טל בר-גל - טיקוצ'ינסקי וד"ר עדיית מני-איקון

כישורי תקשורת בינאישית
טיפוח קשרים חברתיים עם עמיתים ומורים חיוני לתחושה של שייכות, שקשורה למוטיבציה ולהישגים לימודיים. בלמידה מרחוק, כאשר תל-

באופנים שונים והעלאת פתרונות מגוונים, מפתח חים למידה פעילה. בתקופת הקורונה, נמצא שככל שהלמידה פעילה יותר, גדלה שביעות הרצון מל-מידה מרחוק.

מיומנות זו הינה חיונית לאור ממצאי חוקרות מכון סאלד (מני-איקון, בשן ורהן, 2017), לפיהם הסביבה הטכנולוגית עלולה להציף בגירויים שיובילו להתנתקות מהנושא הנלמד. לפיכך, רצוי לסייע לכל התלמידים, ובמיוחד לתלמידים עם אתגרי קשב וריכוז, ליצור מסגרת פיזית שתאפשר להם להתרכז בלמידה בהתאם לצורכיהם. חשוב שיעצבו בעצמם את פינת הלמידה עם מינימום הסחות, באמצעות שימוש באזניות המנטרות רעשים חיי-צוניים. כדאי לתכנן אלו חומרי למידה יהיו זמינים לתלמידים, כולל הקלטות של שיעורים מתוקשבים שמאפשרים ללמוד בקצב שלהם. רצוי לקחת הפסקות קצרות במהלך הלמידה ולשמור על קשב גבוה.

אוריינות מידע

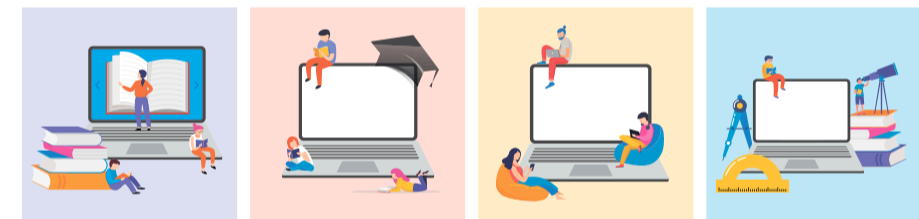
צוות מכון סאלד (מני-איקון, בר-גל-טיקוצ'ינסקי, וולף, 2018; 2020) וחוקרים בחו"ל מצאו שאוריינות מידע כוללת מקבץ כישורים כמו איתור מידע, ניתוחו וסיכומו, יצירת מסמכים שיתופיים, והצגת תוצרי למידה דיגיטליים.

לעיתים קרובות, קשה לתלמידים עם אתגרי קשב וריכוז לכטא את הידע בתוצרים כתובים, הנדרשים בבית הספר. ממצאי מחקרים בחו"ל מורים שהשימוש בטכנולוגיה מסייעת (assistive technology) מאפשר לתלמידים אלו לבצע את המשימות הבאות באופן אפקטיבי:

- איסוף וניתוח אמין של מידע.
- שיתוף עמיתים במסמכים דיגיטליים, תוך שימוש בחוקות לסייע לעמיתים לרכוש ידע ומיומנויות.
- שיפור פרודוקטיביות באמצעות מגוון של תוצרי ידע בערוצי תקשורת, כמו סרטונים, מצגות, אנימציה, יישומונים ומשחקי מחשב.

כישורי למידה פעילה

למידה פעילה קורית כאשר לתלמידים תפקיד משמעותי בלמידה, ולא רק הקשבה ושינון. מחקר שערך מכון סאלד בבתי ספר "חכמים" (מני-איקון, בר-גל-טיקוצ'ינסקי ובשן, 2015) מצא, בדומה למחקרים בחו"ל, שאיסוף מידע, הגדרת וניתוח בעיות

מידים נמצאים זמן רב בכיתם, חיוני לתת תמיכה רגשית לתלמידים בשיחות תקופתיות. כן חשוב ליוזם למידה שיתופית באמצעות עבודה בקבוצות, זימון משחקים ופעולות חברתיות קבוצתיות ב'זום'.

זיהוי ופיתוח חוזקות

איתור ושימוש בחוזקות כדי ללמוד נושאים שמעניינים את התלמידים באופנים וכתוצרי למידה שונים, כמו סרטונים, אנימציה, מצגות ודימויים, מביאים לתחושת מסוגלות עצמית ולהישגים לימודיים גבוהים יותר. לפיכך, חשוב לאפשר לתלמידים לחקור נושאים ו/או תחביבים אהובים, ולסייע להם להשתמש בחוזקות שלהם כדי לספק חוויות של התמודדות מוצלחת עם אתגרים ולהעצים אותם.

לסיכום, הצגנו מיומנויות החיוניות ללמידה מרחוק לכלל התלמידים. אך לתלמידים עם אתגרי למידה, מיומנויות אלו הינן קריטיות להצלחה בלמידה. זאת ועוד, פיתוח מיומנויות חברתיות-רגשיות חשוב במיוחד לאוכלוסייה זו. לפיכך, למורים תפקיד חשוב ומכופל בהתייחסות לתלמידים עם אתגרי למידה, הן בשגרה והן בשגרת החירום.

לפיכך, חשוב לספק לכל התלמידים, ובעיקר קר לתלמידים עם אתגרי קשב וריכוז, פעילויות חווייתיות, כמו משחקים, סרטונים, או חידונים, לערב אותם בלמידה בערוצי תקשורת שונים ולהעלות את המוטיבציה שלהם ללמוד השירות הפי-סיכולוגי-יעוצי ואגף לקויות למידה והפרעת קשב (2020) וחוקרים בחו"ל ממליצים על תכנון שיעור רים בלמידה סינכרונית ב'זום' בחלוקה ליחידות זמן קצרות, כאשר בין היחידות, מציעים משחקים מק"וונים, חידונים, שאלות פתוחות וסרטונים, שיספקו ללמידה חווייתית מהנה ופעילה.

זיהוי צרכים וקבלת עזרה

בהתמודדות עם אתגרים בלמידה מרחוק, חיוני לטפח מודעות בקרב כל התלמידים, לצורך בסיוע ובהתנסות בקבלת עזרה ממקורות שונים, כמו ממוריהם וממקורות מתוקשבים. בקרב תלמידים עם אתגרי למידה, קשב וריכוז, צורך זה עז יותר, שכן רבים מהם מתמודדים עם פערים במיומנויות וידע. לכן, רצוי לתכנן סיוע באמצעים דיגיטליים, כמו צ'אט, מקורות דיגיטליים שונים, ושאלות שאלות באופן תדיר, כדי לעקוב אחר ההתקדמות הלימודית והחברתית-רגשית.

שתי המיומנויות החברתיות-רגשיות הבאות חיוניות להצלחה בלמידה מרחוק לכל התלמידים, אך בעיקר לתלמידים עם אתגרי למידה, קשב וריכוז.

כותבות המאמר הן: ד"ר רחל זורמן, מנכ"לית מכון סאלד, ד"ר טל בר-גל-טיקוצ'ינסקי, חוקרת בכירה במכון סאלד, ד"ר עדיית מני-איקון, מנהלת מחלקת מחקר, הערכה ואסטרטגיה במכון סאלד

מה קורה כאשר נגיף זעיר ונחוש תוקף את המין האנושי ומשנה את המציאות שלנו? מה מתרחש כאשר בתי הספר נסגרים והתלמידים והמורים "מתראים" במחשב או בטלפון? מה דרוש כדי להי-צליח בלמידה מרחוק, בקרב תלמידים עם אתגרי למידה, קשב וריכוז?

צוות החוקרים במכון הנרייטה סאלד בירושלים, אשר עוסק במחקר, מרידה, הערכה וחשיבה אסטרטגית לקידום החינוך והחברה בארץ, חוקר סוגיות אלו בשנים האחרונות. במאמר זה נציג ממצאי מחקרים אלו ומחקרים אחרים בחו"ל. מכיוון שבמכון סאלד מבצעים מחקר יישומי, נתייחס למשמעותם של הממצאים להתאמת הסביבה החינוכית והחברתית לצורכי התלמידים האלו.

מהן המיומנויות החיוניות להצלחה בלמידה מרחוק בקרב כל התלמידים?

מחקרים במכון סאלד (בר-גל-טיקוצ'ינסקי, כהן, חדה, ומני-איקון, 2020) מצביעים על חמש מיומנויות הקשורות ללמידה מוצלחת (www.szold.org.il). המיומנויות כוללות כישורים כמו: ניהול זמן, בניית סביבה ללמידה מרחוק, אוריינות מידע, למידה פעילה ומציאת סיוע הולם.

מהן המיומנויות החיוניות להצלחה בלמידה מרחוק בקרב תלמידים עם אתגרי למידה, קשב וריכוז?

ניהול זמן עצמאי

ניהול זמן חשוב לכל התלמידים, קל וחומר לתלמידים עם אתגרי קשב וריכוז, שדעתם מוסחת בנקל. לכן, מציעים השירות הפסיכולוגי הייעוצי ואגף לקויות למידה והפרעות קשב (2020) וחוקרים בחו"ל, לפתח את כישורי ניהול הזמן באמצעים כמו שימוש במערכת ממוחשבת המפרטת משימות בכל תחום. רצוי שקביעת לוחות הזמנים לביצוע המשימות תיעשה בהתאם לתיעודן של חשיבות ודחיפות שייכנו יחד עם התלמידים, כדי שיחוו את החירות כלפי הלמידה.

בנייה עצמאית של סביבה ללמידה מרחוק